

„Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL”  
37(2024) nr 3(147) 274-275

## PROPOZYCJE „ETHOSU”

Eran Guter, *Wittgenstein on Music*, Cambridge University Press, Cambridge 2024, ss. 77.

Książka Erana Gutera *Wittgenstein on Music* to kolejna pozycja z serii „Elements in the Philosophy of Ludwig Wittgenstein”, ukazującej się pod szyldem „Cambridge Elements”. Wbrew pierwszemu skojarzeniu, które nasuwa tytuł, nie stanowi ona wprowadzenia do Wittgensteina teorii muzyki ani nie przedstawia myśli, które można by uznać za podstawy uprawianej dzisiaj analitycznej filozofii muzyki. Guter twierdzi, że w pismach Wittgensteina takiej filozofii nie znajdziemy, a obecne w jego tekstach odwołania do konkretnych kompozycji są raczej wyrazem indywidualnego (i wyrobionego) gustu niż wyrazem ogólniejszych poglądów, wykazuje jednak, że muzyka (a także refleksja nad różnymi jej aspektami) ma zasadnicze znaczenie dla myśli Wittgensteina na wszystkich tradycyjnie wyróżnianych jej etapach. Guter rozpoczyna od przywołania słów austriackiego filozofa wypowiedzianych w roku 1949 (dwa lata przed śmiercią) w rozmowie z przyjacielem: „Niemożliwe jest dla mnie powiedzenie w mojej książce choćby słowa o tym wszystkim, co muzyka znaczy w moim życiu. Jak więc mogę mieć nadzieję, że zostanę zrozumiany”<sup>1</sup> (s. 1). Omawianą pracę można czytać jako próbę wyrażenia owego znaczenia, a tym samym zrozumienia Wittgensteina – jako filozofa, a po części także jako człowieka. Autor analizuje wzmianki o muzyce pojawiające się w jego dziełach, wybierając dwa główne tematy: wykonywanie muzyki wspólnie z innymi oraz kluczowe dla filozofii Wittgensteina porównanie, ujmujące język jako muzykę (nie zaś muzykę jako język), i ukazuje, w jaki sposób zagadnienia te są obecne w jego wypowiedziach, poczynając od najwcześniejszych, poprzedzających *Traktat logiczno-filozoficzny*, przez refleksje z okresu środkowego (przejściowego) po myśl dojrzałą, a zwłaszcza *Dociekania filozoficzne* oraz teksty powstałe później. Śledzi w ten sposób wewnętrzną zmianę paradygmatu, jaka dokonała

<sup>1</sup> M. O’Connor Drury, *Conversations with Wittgenstein*, w: *On Wittgenstein, Philosophy, Religion and Psychiatry*, red. J. Hayes, Bloomsbury, London – Oxford – New York – New Delhi – Sydney 2017, s. 136. Jeśli nie wskazano inaczej, tłumaczenie fragmentów obcojęzycznych – P.M.

się w myśli Wittgensteina; opisuje ją jako „przejście logiczne od skupienia na formie zdania do otwarcia się na formę życia, od prostoty absolutnej do prostoty płynnej, przejawiającej się w prymacie tego, co [proponuje – P.M.] nazywać «relacjami wzajemnego dostrajania się»” (s. 60), dzięki któremu czyjeś zachowanie nabiera znaczenia i staje się zrozumiałe dla partnerów. Zarysów filozofii muzyki dopatruje się Guter w refleksji – podjętej przez Wittgensteina już po jego „zwrocie antropologicznym” – nad pojęciem głębi w muzyce: muzyka głęboka to taka, która umożliwia poznanie człowieka. Myśl tę autor polecanej pozycji sytuje na tle niemieckiego romantyzmu (przywołuje między innymi słowa Wilhelma Heinricha Wackenrodera: „Ludzkie serce poznaje siebie, przeglądając się w lustrze dźwięków muzyki”<sup>2</sup> – 8n.) oraz współczesnej analitycznej filozofii muzyki.

Wprawdzie książka Erana Gutera ukazała się w publikowanej przez Cambridge University Press serii wprowadzeń do filozofii, nie jest to pozycja „elementarna”, wymaga bowiem od czytelnika pewnej orientacji przede wszystkim w myśli Ludwiga Wittgensteina – bądź gotowości do zapoznawania się z nią niejako od środka i uzupełniania, w miarę lektury, wiedzy niezbędnej do zrozumienia interpretacji zaproponowanej przez autora. *Wittgenstein on Music* ma charakter podstawowy w tym sensie, zmienia spojrzenie na myśl tego filozofa traktowaną jako dynamiczna całość i pozwala lepiej zrozumieć dokonaną w niej zmianę paradygmatu, wskazując na wątki, na które zwracano dotąd być może zbyt mało uwagi.

Ta interesująca pozycja nie tylko dla badaczy myśli Wittgensteina, ale także dla wszystkich miłośników filozofii, zainteresowanych (potraktowaną niebiograficznie) ewolucją ludzkiej refleksji, dojrzwianiem idei.

P.M.

---

<sup>2</sup> W.H. Wacke n r o d e r, *Confessions and Fantasies*, tłum. M.H. Schubert, The Pennsylvania State University Press, University Park 1971, s. 191.